

פרטיכל מס' 22/

מישיבת ועדת הכספים

ביום ג', כ"ב בשנת תשי"א-2.1.50

נדבכים:

היו"ר ד. ז. פנקס;
ד"ר י. בור
פ. נפתלי
ש. דיין
י. רוקח
ב. רפפור
א. בן-אליעזר
ד"ר פרדר
ד"ר שנה

פרזנטים:

שר האוצר א. קפלן
שר המסחר והתעשייה - פר גרי

פר הדין - משרד המסחר והתעשייה;
ש. שפינק - מטעם משרד האוצר;
פ. אלון - מזכיר הועדה.
ד"ר לבדו - משרד האוצר;
ד"ר הנמן - משרד המשפטים.

סדר היום:

- א. חוק הארנונה לפיצוי נזקי מלחמה.
- ב. המשך הדיון על מאזן התשלומים וייבוא ללא תשלום.

הישיבה נפתחה בשעה 09.00

א. חוק הארנונה לפצוי נזקי פלחפה חשי"א-1951.

היו"ר ד.צ. פנקס: אנו חוזרים להגדרה "בעל", (4). ד"ר בדר

הציע לפי הנוסח שלו, שכל שוכר דירה יהיה חייב לשאת בעול הארנונה.

ד"ר הנסון: רק אם הוא מובן על ידי החוק. יש דיירים שאינם גרים בדירה בפרות. גם בעלי ההכנסות באותם האיזורים שלא הושל עליהם, אינם מוגנים על ידי החוק. אולם יש רק מקרים פעמים כאלה.

פ. נפתלי: אני מתנגד לקשור את החוק הזה בתשלומים של אנשים שאינם בעלי נכסים.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע לבחור בנוסח הראשון שהוצע על ידי הממשלה. אני מבין שמי שחוכר ליותר מ-15 שנה ישלם את כל הארנונה, אולם אם החכירה היא לזמן יותר קצר, צריך להיות העול לפי האינטרסים.

בסעיף 4(א) מציע ד"ר בדר להוסיף אחרי הפלה "שהחכרו" את הפלים "או שהושכרו".

ד"ר הנסון: בעברית "שכירות" ו"חכירה" הם היינו הך. כל זמן שאנו קובעים תקופה מינימלית כל חוזה צריך להרשם.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע לא לכתוב "שכירות". כן אני מציע שתחשב התקופה ששנת השופה ולא סיום חתימת החוזה. אני מציע שוב לקבל את הנוסח שהוצע על ידי הממשלה.

פ. נפתלי: אפשר לקבל זאת. אם נקבל את הצעת הממשלה, יהיה זה מורה דרך גם בשכיל הפצויים.

י. רוקח: אני מציע שנתחיל מתקופה של 3 שנים ולא מ-5 שנים. אדם שחכר לתקופה של 3-5 שנים - ישלם 40% מהארנונה, ובעל הנכס ישלם 60%.

ש. דיין: אני מציע להוסיף סעיף כולל שהקרון הקיימת לא תשלם ארנונה.

היו"ר ד.צ. פנקס: אין כל שאלה לגבי מסקים חדשים, כי בדרך כלל החכירה שם היא לתקופה של שנים רבות, יותר מ-15 שנה. על אדמה אין משלמים ארנונה אם לקרון הקיימת יש בנין, אין שום לשחרר אותה מן הארנונה וחייבת להשתלם מבנין זה, כי היא מעונינת בקבלת פצויים במקרה שיפגע בנין זה.

ד"ר הנסון: אם הבנין הנמצא על אדמת הקרון הקיימת הוקם על ידי החוכר, הרי החוכר משלם. אם הקרון הקיימת בנתה, היא מעונינת לקבל פצויים, ולכן עליה לשלם.

היו"ר ד.צ. פנקס: אני מציע לפז דיין לבדוק את הדבר אם אנשי הקק"ל; הוא יברר שהם אינם מעונינים בשחרור מן הארנונה. גם העיריות אינן משוחררות מן הארנונה.

ד"ר לנדמן: לפי סעיף 19(ב), רשאי שר האוצר לשחרר מן הארנונה במקרים מסוימים, והוא בודאי ישחרר בתי חולים וכו'.

פ. י. כ. ו. ס.: הועדה אשרה את סעיף 4 שבהגדרה "בעל", לפי ההצעה המקורית שהוגשה על ידי הממשלה. הועדה לא אשרה את הצעת פר רוקח להתחיל את החלוקה של העול המשותף בתשלום הארנונה, מתקופה של 3 שנים. פר רוקח שומר לעצמו זכות הסתייגות.

רש/רב

(קורא את ההגדרה של "אפוסטרופוס").

היו"ר ד.צ. פנקס:

ההגדרה אושרה על ידי הועדה.

ס י כ ו ם:

(קורא את ההגדרה של "איזור עירוני", ואת ההגדרה של "איזור חקלאי", את ההגדרה של "שטח המדינה")

היו"ר ד.צ. פנקס:

ההגדרות הנ"ל נתקבלו על ידי הועדה.

ס י כ ו ם:

(קורא את ההגדרה של "שנת השומה".

היו"ר ד.צ. פנקס:

מציע לקבוע את התאריך של 1 באפריל 1951.

י. רוקח:

האוצר הסכים להתחיל מ-1 באוקטובר כדי שתהיה חצי שנת שומה.

ד"ר לנדאו:

היו"ר ד.צ. פנקס:
איננו יכולים לקבוע חוקים רטרואקטיביים. ברור שהחוק יתקבל רק בשנת 1951, ורק אז אפשר יהיה להתחיל בגביה, לכן יש לקבוע את שנת השומה מ-1951. אני מניח שתהיינה הכנות אחרי קבלת החוק עד לעצם הגביה, כך שאנו יכולים לקבוע את התאריך של 1 באפריל 1951.

נקבע התאריך של 1 באפריל 1951.

ס י כ ו ם:

ד"ר בדר אמר אתמול שהוא יותיר על התנגדותו לסעיפי הארנונה, אם יתקבל התאריך של ה-1

פ. נפתלי:

באפריל 1951.

(קורא את סעיף 2(א)). המושג "ביטוח חובה" לא הופיע עדיין בחוק זה. אני מציע לכתוב "חובת תשלום ארנונה לנזקי סלחמה" אין זה מס ואין זה ביטוח.

היו"ר ד.צ. פנקס:

בזמן שהכינו את החוק במשרד האוצר, נתעוררה שאלה של חברות בין לאומיות אשר יש להן זכיון לא לשלם מסים. כדי להבטיח שהן תשלמנה ארנונה, קראנו לו בסעיף זה "ביטוח חובה".

ד"ר לנדאו:

לאור דברי ד"ר לנדאו, אני מציע להשאיר את השאלה פתוחה, כדי שתהיה לנו שהות לברר את הדבר עם מומחים משפטיים.

היו"ר ד.צ. פנקס:

את הדבר עם מומחים משפטיים.

סעיף 2(א) נשאר פתוח. במקרה שיתקבל הביטוח "ביטוח חובה", שומר לעצמו פר פנקס זכות להסתייגות ומציע לכתוב "ארנונה לפצוי נזקי סלחמה". אם לא יתקבל הבטוח "ביטוח חובה" תהיה הסתייגות לפר גנייחובסקי, המציע לכתוב "חובת ביטוח".

ס י כ ו ם:

(קורא את סעיף 2(ב) ואת התעריפים). יש נוסח אחר שהוצע על ידי פר נפתלי ופר אפרתי.

היו"ר ד.צ. פנקס:

אנו הגענו לפשרה בעניין זה. אחר כך באו בתביעה להוריד עוד.

פ. נפתלי:

ג. רפפור:
אני מציע שכלא אחרת לתעריפים אחרים. לגבי בנין חקלאי המשמש ברובו למטרות מגורים, אני מציע שאשנה את האחוז - 0,5%; לגבי בנין חקלאי המשמש ברובו שלא למטרות מגורים - אני מסכים להצעת הועדה; לגבי בנין עירוני או כל חלק ממנו המשמש למטרות מגורים - 0,6%; לגבי בנין עירוני או כל חלק ממנו המשמש למטרות משרד או עסק שאינו תעשייה או סלאכה - 0,9%; לגבי בנין עירוני או כל חלק ממנו, המשמש למטרות תעשייה או סלאכה, וכן לגבי בנין תעשייתי - 0,6%; לגבי מטעים - אני משאיר שאלה זאת פתוחה עדיין; לגבי ציוד - 1,2%; לגבי סלאי סחורות שאינו סלאי חקלאי - 1,2%; לגבי

מלאי חקלאי - 0,5%.

אני עומד בסיכום כולל, על הבסיס שנקבע בהתחלה. את המספרים האלה הצעתי בוועדת המשנה; אני משאיר לעצמי את הזכות לבדוק אותם שוב, ולחלק לפי הדירוג הפרוגרסיבי שהציע ד"ר סנה. המספרים שסטרתי עם הגדולים ביותר.

פ. נפתלי:

בוועדת המשנה הגענו לפשרה, שחברי מפ"ם אינם מפגינים להם אני מתנגד להכניס לחוק זה הערכה לפי הכוללת. אני מבין שחברי מפ"ם רוצים להגיש מספרים פסלהם; אולם החוק הוא מבוסס על תשלומים בעד רכוש ותשלומים בעד נזקים, ואי-אפשר להכניס בו דירוג לפי יכולתם. מי יקבע כמה ישלם כל אחד? זה אינו מס הכנסה.

ש. דייט:

להקלאים אין מסה לחיות בשנים הראשונות. העולים החקלאים מקבלים 1000 ל"י, ואז יש להם בית, צנור ואולי גם סככה. אולם בכל זאת אין להם עדיין מסה לחיות. אחרי שלש שנים הם יקבלו 3000 ל"י, ושוב לא יהיה להם מסה לחיות עד שיבססו את מסקם. אי-אפשר להטיל עליהם תשלומים.

ד"ר הנסון:

הערך נחשב כאן לא לפי ההשקעה אלא לפי הערכה של מס רכוש חקלאי, שהיא נמוכה מאוד. כשם שהחקלאי מבטיח את הטרקטור שלו, כך הוא מבטיח את נכסיו מפני סלחמה.

הי"ר ד. ג. סנסון:

אני מקבל את הגישה של מר נפתלי, שהיא היהירה האפשרית בעניין זה. איננו מדברים על מס אלא על ביטוח. אילו היה זה ביטוח מלא, היינו האנשים צריכים לשלם הרבה יותר, במקרה שהחברה המבטחת לא היתה הממשלה. מדוע יש להפלות בין בעל המסק החקלאי המתחיל שעדיין אין לו פרנסה, לבין אדם, גם-כן עולה, בעל חנות שרק התחיל בעסק ואין לו פרנסה? הביטוח נעשה לפי הערכת מס-רכוש. מס הרכוש העירוני הוא הרבה יותר גבוה מס הרכוש החקלאי.

י. רוסה:

לדגל ההערכות החדשות שנעשות בשנה זאת, היינו הסכומים גדולים פי שניים או שלשה, זיתקדנו יותר למציאות. מכיון שכך, תהיה הארנונה הכבדה גדולה. לכן אני מציע להוריד את האחוזים. כטו-כן אני מציע להפריד בעניין הארנונה, בין בתים שנבנו עד קום המדינה לבין הבתים החדשים. לבתים הישנים אני מציע לקבוע - 0,2%.

הי"ר ד. ג. סנסון:

אם ניקח בית ישן הפכיל בערך 20 חדר, וההערכה הטמוצעת על כל חדר היא שתי ל"י, לפי החישוב, מצטרך בעל הבית לשלם 0,4% כלומר 23 ל"י לשנה עבור כל הבית. השאלה היא, מה הוא יקבל תמורת זה? עליו להיות בטוח שאם הבית יהרס הוא יקבל פיצויים. אילו אותו בעל בית היה צריך לבטח את ביתו נגד שריפה - נכסעט כל בעל-בית עושה זאת - הנה צריך לשלם הרבה יותר.

ד"ר לנדאו:

בסעיף 4(1) ו-4(2) יש הערכה נפרדת לגבי בניינים שניבנו בתקופות שונות. בחוק הזה פבדילים בין בית שנבנה לפני 1940 לבין בית שנבנה אחרי אותה שנה. אני רוצה להעיר לתשומת לב האברים שהסכום המשתלם לארנונה פטור מס הכנסה.

הי"ר ד. ג. סנסון:

ברור שהארנונה תהיה הכבדה קשה על בעלי בתים בודדים וזקנים שאין להם פרנסה אחרת. בקשר לעניין זה צריכה התאחדות בעלי הבתים לדאוג לאפשר תשלומים כאלה על הלואות לזמן פטורם. במקרים של בעלי בתים עניים מאד צריכה להינתן עזרה הודית באיזו שהיא צורה. דוקא בעל בית כזה רוצה להיות מבוסס, כי במקרה שיגרום נזק לביתו, לא יוכל לתקן את הנזק בעצמו.

פ. נפתלי:

אני רוצה להעיר למר דייטן שלמי סעיף 16, הפותח בעלי נכסים עד סכום מסויים מארנונה, יהיו האנשים שהוא דואג להם חפשיים מתשלום ארנונה.

על כל השאלות האלו שפעורדים אותן כאן, התזכחנו בוועדת המשנה, והגענו לפרי פשרה. איננו יכולים להתחיל להתווכח שוב על כל חילוקי הדעות שבינינו. כפי בצורה זאת לא נסיים אף פעם.

פ. דונקא:

הענין הזה הולך ופחריף, נתקלתי במקרים רבים של בעלי בתים זקנים ואלטנות זקנות שאין להם ספה להתפרנס, ואינם יכולים אפילו לתקן את הבית כשהם נדרשים לכך. אני רוצה להקטין את המעטפה על הבתים הישנים שניבנו מאז שנת 1936.

פ. גפתי:

איבנו יכולים, בגלל מקרים קשים אחדים, לשחרר מארנובה את אלה היכולים לשלם, אם ישנם מקרים קשים, יש לפצוא

דרך כדי לעזור להם.

הי"ר, ד"ר, פונקט:

ההבדל בחישוב אגאאא בין סעיף (1)4 ו-4(2) אינו גדול מאד, אולם ההערכה תהיה שונה מאד בשני המקרים.

מדרכן של מסלולות, כשהן מתחילות במסים, להטיל בתחילה מכסות נמוכות יותר, אחר-כך, לפי התוצאות ולפס הנסיון, הן מעלות את המכסות, לא יהיה הפסד גדול אם נקבל בשנה הראשונה 0,3% במקום 0,4% על סמך בתים ישנים.

ד"ר לנדאו:

אני מציע להוסיף, אם כך, סעיף נוסף אשר יסייג את הבתים שנבנו עד שנת 1930 או 1932, ויקבע עבור

הבתים האלה הפורד - 12.

פ. גפתי:

איבנו יכולים לעשות את אותו הדבר שמציע ד"ר לנדאו בשביל בתים שניבנו עד שנת 1936, כפי שמציע סר דונקא. אני יודע שניבנו בערך בשנת 1933, וכן גם בשנים שאחר-כך, בתים מודרניים נאים.

הי"ר, ד"ר, פונקט:

אני מציע לד"ר לנדאו להכין טבלאות שתראנה את ההשוואה של ההערכה ושל הסכום שיצטרך בעל הבית

לשלם, לפי שלשת הסוגים.

את ענין הדירוג אנו משאירים פתוח לעת-עתה, עד שנראה את המספרים שיכין לנו ד"ר לנדאו.

פ. כ"מ:

שאלת שעורי הארנובה בשאר פתוחה, עד לאחר שהועדה תקבל את המספרים שד"ר לנדאו נתבקש להכין.

הוחלט להבדיל בין שלשה סוגים של בניינים: בניין שגמר בנייתו היה לפני ה-1 לאפריל 1932; בניין שגמר בנייתו היה לפני ה-1 לאפריל 1940, ובניין שגמר בנייתו היה ב-1 באפריל 1940 או לאחר תאריך זה.

הי"ר, ד"ר, פונקט:

אני עובר כעת לסעיף 3, הדין בשמוש בכספי הארנובה.

פ. דונקא:

אני מציע לכתוב: "כספי הארנובה יהיו קרן מיוחדת שתשמש תשלום נזקי מלחמה, לפי יסודות שיקבעו בחוק".

הערתו היא רק לגבי הניסוח.

הי"ר, ד"ר, פונקט:

עלינו להגיד בחוק, מה זכאי המשלם לקבל, אנו יכולים לצאת מתוך הנחה שהמדינה תיקח על עצמה את הריזיקה במקרה שהמדינה תקבל מהארנובה חטא מיליון ל"ה לשנה, ויהיה חלילה הפסד בעשרים מיליון ל"ה, תצטרך המדינה לשלם את ההפסד - אז כמובן אחוז סטויים מסנף, נניח 80% - במשך מספר שנים, נזכר לכתוב שהמטלה הייתה לשלם מתוך קרן הזאת עד 80% של הנזק, לפי קביעת ועדות-ההערכה פטוונג, הפעריכות את ההפסד בכל מקרה, וזהו אמירות אחת, האפשרות השניה היא, שהמטלה תשלם פיצויים שהקרן הזאת, בלי לקבוע את האחוז, כי אם באותה מידה שתקבע מטעם לפעם ע"י ועדת-ההערכה שהיא תמנה, הועדות תהיינה זכאיות להעריך את גודל הנזקים ולקבוע את האחוז שהמטלה תשלם, החוק המיועד שיקבע בקשר לתשלום פיצויי נזקי מלחמה, גם הוא יצטרך לבחור באחת משהי הדרכים האלו.

לדעת, צריך להיות יו"ר ועדות-אלו שופט מחוזי,
וחברי הוועדות, אנשים מוסחים ספקצועות שוניים.

אם גניחובסקי:
אני רוצה שקרן סיוחדת זאת, דינה יהיה כמו דין
אותם הדברים החדשים שהממשלה רוצה להנהיג, כגון
קופת-תגסולין וכו'.

מה פירוש הערכות? אם אדם מבטח את עצמו בסכום
סוויים, הוא אינו זכאי לקבל יותר מאשר הסכום
הזה.

היו"ר ג. ג. פוסט:
האיש משלם הארנונה, ישלם כפי שהחוק יטיל עליו.
הוא לא יבטיח ערך סוויים, אלא ישלם את הסכום
שיוטל עליו, בהתאם לחישובים שונים, אם אחר-כך יקרה לו נזק, הוא לא יקבל
פיצויים לפי ערך סוויים שהוא ביטח; הממשלה אינה צריכה להוסיף מסכומים
אחרים שבירה לתשלום פיצויים אצאאאאאא לנזקים שנגרמו ע"י פלחמה, אם
לא יהיה בידה סכום מספיק בקרן, היא תמשיך לגבות ארנונה עוד מספר שנים,
ובמסך מספר שנים תשלם פיצויים. הממשלה תקבע ועדת-הערכה, ואפשר לומר
שכל הפסד ישולם ב-75% עד 80% אפשרות שניה היא, כפי שאמרת, שלא נקבע
מראש כמה צריכה הממשלה לשלם, אלא הממשלה תקבע זאת בכל מקרה ומקרה, לפי
ועדת הערכה.

פ. נפתלי:
ברצוני להגן על הנוסח הכתוב בהצעת החוק, ענין
זה, לצערי, הוא יותר מסובך מכפי שתאר אותם
היו"ר, אנו מדברים על הארנונה זמן כה רב, עד כי שכחתי את בקורת המוצא
המונח היא, במידה סוויית, להשתמש בתשלומים אלה לגבי הענף, כשהתחלנו
לדבר על ענין זה, לא חשבנו סיד על פלחמה חדשה, אלא חשבנו על חשבון
נזקים של הפלחמה שעברה, יש אנשים שלא קבלו פיצויים ואנו מנסים להם
זה שנתיים שבזמן שתהיה ארנונה, יקבלו פיצויים, יש לחשוב ברצינות על כל
הבעיות האלו, ומחשבה זו דורשת זמן, בלאו-הכס לא נוכל להתחיל בתשלומים
אלא בשנה הבאה, לאחר שכבר נגבה סכום סוויים, הכסף הזה שיתקבל מן
הארנונה, לא יוצא למטרה אחרת, אלא לפיצוי נזקי פלחמה, זה הדבר היחיד
שאנו רוצים להבטיח, על אופן התשלומים לא נוכל להחליט עד ה-1 לאפריל
אחרי נסיון של שנתיים בענין הארנונה, אינני יכול לפסוק ולהאמין ששאלת
תשלום הפצויים תסודר עד אפריל, הפסדנו סכומים גדולים, לא בשבילנו,
לא בשביל הסדינה, אלא בשביל האנשים שנפגעו ע"י הפלחמה, אי-אפשר לכלול
בתוך משפט אחד את כל הפרובלימות השכיחות הקשות שבעיה זו מעוררת, לכן
אני מבקש לקבל את הנוסח של ועדת-המסנה, ואחרי שנגמור את החוק הזה,
נתחיל לעבוד על חוק חדש.

פ. רוסק:
שוב שהמדינה היא המונופוליסטית בענין זה,
אם מטילים על מישהו תשלום, ולא מס, עליו לדעת
מה כוונת התשלום הזה, אני מבין שפשינת זאת רצה היו"ר לכתוב בסעיף 3
כמה משפטים על תשלום הפצויים, אני מאשים את הממשלה על כך שלא הכינה
את החוק השני, בקשר לתשלום הפצויים, הועדה לא התבטלה; הועדה ישבה
פשיבות רבות ודנה בענין הארנונה, לממשלה היתה שהות גדולה להכין הצעת-
חוק, והדבר לא נעשה.

אני מבין שלא נוכל לקבוע בחוק זה את מרשי
התשלומים, אולם נוכל לקבוע סודות אחרים, שעלפיהם תבין הכנסת מה החוק,
הקרן הזאת צריכה להיות קרן נושאת רבית מצטברת, יש להשתמש בכפפי הקרן,
ולא להשאירם קפואים, אפשר לקנות בהם סטרי אוצר, או להשתמש בהם בצורה
אחרת, כמו-כן צריך משלם הארנונה לדעת שאם הוא משלם בסך תקופה סוויית
סכום סוויים, תצטרך לו רבית.

האם הכוונה היא לעשות לכל אחד חשבון אינדיבידואלי?
מה יהיה אם אדם היה בעל בית מגורים, אחר-כך שינה את סוג הנכס?

ד"ר לגדאון:
אין הכוונה לעשות חשבון אינדיבידואלי לכל אחד,
אם אדם ישנה את סוג הנכס, יחשבו לו את שער
הארנונה לפי השווי, וכפי שנקבע.

ד"ר פ. ברנ:
האם קיימת במשרד המשפטים איזו שהיא טיוטת של
הצעה בענין תשלום הפצויים? אם ישנה כזאת,

האם לא נוכל לקבל אינפורמציה בלתי סחייבת?

ד"ר לנגרמן

אחרי שבפגרה נתקבל סכתב מהיו"ד, ובו הוא ביקש לדאוג לחלק השני של החוק, התקשרנו עם האוצר הצרפתי, שם בעיה זו של תשלום הפצויים היא חמורה מאד. בצרפת פגיע גובה הפצויים לחפשת אלפים מיליארד פדנק, כלומר לחפשה מיליארד ל"י. יש בצרפת ששה מיליון תיקים, וכללו בתוכם לא רק נזק ברכוש, אלא גם נזק בגוף ובנפש. אם נהרגו הורים או בנים, סקבלות המטפחות פיצויים, החוק הזה נקבע בצרפת ב-1946, ורק ב-1949 התחילו בשיקום, כי הבעיה הייתה קשה מאד, ולא קל היה לקבוע איך ייעשה השיקום. בצרפת היו ליברלים מאד, ונתנו לאנשים שיקום מלא. היות ודבר זה דורש סכומים גדולים מאד, הם נהגו כך שבמשך 20 שנה יכניסו לתקציב הצרפתי עשרים וחמשה מיליון לירות, שישלמו אותם המחוזות, העיריות, הממשלה ומתכנית מרשל ומטלוות. בינתיים הוציאו שם שטרי אוצר, בעיה ההערכות היא קשה מאד ויש על כך חוק שלם. אי-אפשר לעשות זאת ע"י פיסקה אחת אלא ע"י חוק מיוחד, את זאת אפשר יהיה לעשות, רק אחרי שנדע כמה תכנים לנו הארנונה. בצרפת לא הטילו על הקהל תשלום ארנונה, אלא, כפי שאמרת, משתתפים בתשלומים חמשה גורמים צבוריים.

היו"ד ד. ג. סנסט

אני יודע שבענין זה צריכים להיות הפרטים מפורטים, ושזה ייעשה במרוצת הזמן. אבל אני מבקש להכניס לחוק זה שני דברים: א) שהממשלה תשלם את הנזקים עפ"י החלטות של ועדות-הערכה שהיא תקבע. אנו יכולים לקבוע את אופן הרכב ועדות הערכה, ויכולים גם לא לקבוע זאת. אפשר לסמוך בענין זה על הממשלה, אני רוצה שמשלם הארנונה ידע מה הוא זכאי לקבל במקרה שיקרה לו נזק. אנו יכולים גם לקבוע שהערכה תיקבע לפי סוגי הנזקים, ולפי המקרים, יכלה להיות ועדת-הערכה אחת שתקבע את ההפסד, וועדה שניה שתקבע איזה אחוז יש לשלם. את השאר אפשר לקבוע ע"י תקנות של שר האוצר, באישור ועדת-הכספים. אני סוכן לכתוב בחוק שכל החישובים האלה הם טובים גם בשביל העבר, כלומר שישלמו פיצויים גם בעד העבר. בעד נזקי העבר שולם כבר משהו, ואת זה צריך יהיה להוריד מהארנונה.

ד"ר הנסון

אנו יכולים לקבוע כעת הוראות בקשר להרכב הוועדות וכו', אבל איננו יכולים עדיין לקבוע, לאיזה סוגי נזק ישלמו פיצויים.

אם מישהו יסבול נזק של 5% או 10%, יש להניח שיגיעו למסקנה שהוא יוכל לשאת בהפסד זה, ולא ישלמו לו.

היו"ד ד. ג. סנסט

דבר זה ירשם בתקנות. כנזק יחשב רק הנזק שיחול על נכסים שעבורם חייבים בתשלום ארנונה.

פדי פעם בפעם תחליט הכנסת, אם נזק שקרה בתקופה זו או אחרת הוא כתוצאה מטלחמה או לא. הוועדה תקבע אחר-כך אם זה נזק שצריך לפצות אותו, ובאיזה אחוז.

לפי סעיף 15(ב), מי שסובל פחות מ-25% נזק, לא יקבל פיצויים. אנו רוצים לקבל סן הארנונה סכום מסויים; לדעת אפרש יהיה לגבות מפילו חמשה מיליון ל"י לשנה. תמורת זאת, נצטרך לתת הבטחה בקשר לתשלומים ובקשר לשמול. אני מקבל את ההצעה שכספי הארנונה לא יתערבו בכספי המדינה, ויזשקעו בצורה שהאוצר יחליט עליה בהשקעות שתכנסנה רבית, ותוכלנה להיות לסיקוריות.

אנו נחליט על חובת הממשלה לסנות ועדות. אני מבקש שהמנסחים ינסחו את הדבר הזה. אני מסכים להגדרה שמהקרון הזאת ישלמו פיצויים רק בעד נכסים שעבורם משלמים ארנונה, ושלפטורים מארנונה ישלמו פיצויים רק "אקסטרציט". אינני מתכוין לכך שלא ישלמו דוקא לנזקקים ביותר, אלא אני מתכוין לסוג הנכסים שעבורם ישלמו או לא ישלמו פיצויים. אין הכוונה לערך הנכס, אלא לסוג הנכס.

משלטלים ורהיטי בית אינם מבוטחים. לדעת, כדאי לבטח גם את אלה, אך לא ביטוח חובה.

פ. נפתלי:

אני מסכים לכך שיש דברים שקשה להסבירם וצריך לעשותם "אקסגריציה" אבל יהיה צורך לקבוע בחוק מיוחד מה הסמכויות, לפי הסמכויות, באיזו מידה רשאית הממשלה להשתמש בכספים אלה בשביל אותם הדברים שאין עליהם הערכה. אם נקבל את הדעה הזאת, אין לי התנגדות לכתוב כאן שהיינה ועדות הערכה. אני מפקפק, אם זה יהיה יותר טוב מאשר לכתוב הערה קצרה, שתאמר שכל הכסף הזה הוכנס מארנונה ישטש רק לשם יצירת קרן מיוחדת לתשלום פצויים, ושהפרטים יקבעו בחוק.

היו"ר, ד.צ. פנקס: ועדת הכספים יכלה לעבוד יותר מהר מהכנסת. אם נקבע את היטויות, ונשאיר את השאר לקביעת שר האוצר בתקנות, נאישור ועדת-הכספים, תעשה הפעולה הרבה יותר מהר.

אני מציע שהגב' הנמן וד"ר לנדאו יחשבו איך לנסח את הדברים, לפי רוח הדברים שנשמעו בוועדה, ולהתאים למעוף זה.

ד"ר הנמן:

אני רואה קושי בנוגע לענין אחד, חוק זה קובע באמצעות הכנסת וועדת הכספים את אופן הגבייה; זכויות הצבור תלויות בגבייה, איך אפשר למסור לשר האוצר ולוועדת הכספים להכריע בקשר לזכויות אלו? לדעתי צריכה לעשות זאת הכנסת.

היו"ר, ד.צ. פנקס: ועדת הכספים תעבד את החוק הזה ותביא אותו לכנסת. גם החוק השני יכל לעבור בכנסת - זוהי רק שאלה פורמלית, כי אם החוק יתקבל כאן, הוא יתקבל גם בכנסת, כטובן עם הסתייגויות.

ד"ר הנמן:

משרד הסעד ומשרד הפנים חושבים שחלוקת הפצויים היא בסמכותם.

היו"ר, ד.צ. פנקס:

כשם שלא קבענו, בקשר למרכז ההשקעות, בחוק עידוד השקעות הון, איזה שר יטפל בדבר, כך גם כאן אנו יכולים לכתוב: "הממשלה תרכיב את הוועדות", והממשלה תקבע מי מהנריה יעשה זאת.

ד"ר י. בדר:

אפשר לכתוב בחוק שעל הממשלה להשתמש בכספים אלה כך שהם יכניסו רבית. גם הכנסת וגם הוועדות מחוקקות חוקים; הממשלה מוציאה תקנות, ואנו מביעים ביקורת על תקנות אלו, או גם מפילים אותן. אולם אין אפשרות אצא להסכים למסירת סמכויות כה רחבות בקשר להתקנת תקנות, כפי שהן נמסרות בחוק זה. אי-אפשר לתת לממשלה סמכות מלאה לחלוקת הכספים, זוהי סמכות הראויה לחוק נפרד.

אני מציע לכתוב כאן שהחוק השני יקשר לתשלום הפצויים יכנס לתקפו כעבור שנה מיום היכנס לתקפו החוק הראשון. קביעת תאריך תחילת את הממשלה.

היו"ר, ד.צ. פנקס:

למרות זאת שבקשר לארנונה התחייבנו לתאריך מסויים, הרי לא מיימנו אותו בטשן שותליים. אינני רוצה להגביל את עצמנו בתאריכים ולא לטלא אחרי התחייבות.

ד"ר הנמן:

האם רצוי שוועדות הערכה שתערכנה את הנוק תקבצנה גם את אחוז הפצויים באופן אינדיבידואלי?

היו"ר, ד.צ. פנקס:

יהיה צורך בשלשה סגבנונים כדי להגיע לתשלום הפצויים. הכנסת תחליט מדי פעם על התקופה שעבורה צריך לשלם פצויים, תהיינה ועדות-הערכה שתקבענה את גודל הנוק, וועדה נוספת שתקבע את גודל התשלום לכל סוגי הנוקים, ולא לנוקים אינדיבידואליים. כל השאר ייעשה בדרך אדמיניסטרטיבית.

כטובן שיהיה צורך להתייעץ עם שר האוצר ושר המשפטים בקשר לחברי הממשלה אשר יטפלו בחלוקת הכספים.

ס י כ ו מ :

נציגי הממשלה יערכו את נוסח הסעיף לפי רוח הדברים שנשמעו בוועדה.

ב. מאזן התשלומים והייבוא ללא תשלום:

היו"ר ד. צ. פנס:
עלינו לדון היום עם שר המסחר והתעשיה בשני נושאים: מאזן התשלומים והמאזן המטחרי - שהרצה עליו מר הורוביץ באחת מישיבות הועדה - והייבוא ללא תשלום, שנגע בו בדבריו שר המסחר והתעשיה.

איך אני רואה את המסכמה לקראת השנה שהתחילה אתמול? מר קפלן אמר אתמול בצדק, כי הדיון בכנסת אינו עשוי להעיל, אלא להיפך, הוא יכול להזיק. אולם, הדיון בוועדה אינו מזיק. אני בדעה שהצעות שהוצעו ע"י חבר הכנסת פרדד וחבר הכנסת מזור, לא טובות ומועילות.

הוגד לנו ע"י מר הורוביץ, שייבוא המזון שלנו בשנת 1951 יעלה ל-23 מיליון; אני מבין שזה יבוא מצומצם, הבנוי על הגדלת הייצור המקלאי למזון במידה ניכרת, דעלוחטבת מנות המזון, סלבר, בשר, שאותו אנו גורכים להביא מחו"ל, תהיה תלויה בהגדלת הייצור במדינה. מר הורוביץ אמר לנו שהייבוא לחמרי דלק יהיה מ-15 - 13 מיליון. כלומר, ביחד, יהיה היבוא - 38 - 36 מיליון.

את הכסף הזה נצטרך להשיג משני מקורות, וכעיקר מן הדימוזים שהקדננו הציוניות תקבלה מחו"ל, או מההלוואה של הציטליארד בחו"ל. את הדימוזים האלה, וכן גם את השטרלינגים שישוחררו לנו, לשם השלמת הסכום הזה, נצטרך לחשוב לפי הקודם הרשמי של הוואלוטות הזרות. הסוכנות צריכה לקבל את הלירה הישראלית בעד 2,80 דולר. בכסף זה צריך יהיה להבטיח את גובה המעוררים למצרכי מזון יסודיים, להיטה, שטנים, סוכר וכל הדברים המהורים את היסודות בסל המזונות.

החלק השני הוא האקספורט. היצוא שמעדיכים אותו ב-25 - 20 מיליון לירות - נפתח לשטוע משר המסחר והתעשיה שהוא איבנו רואה את הסכום הזה כבלתי אפשרי, והוא סבור שאפשרי להגדיל את היצוא - יוכל לכסות את הסכום שנצטרך להוציא ליבוא חמרי גלם - 22 מיליון ל"י, בשנה זו, לתעשיה, כולל זבליות, כפי שאמר לנו מר הורוביץ. הסכום הזה לחמרי גלם אינו כולל את הכסף המוצע לחמרי בנין. לדעתי, אפשר לקבוע, בעד חמרי גלם, קודם אחר בשביל הכסף לחישוב הפנימי. יש יצואמים שמסלמים להם פרמיה. הלירה ועלה, ותהיה שווה פחות לעומת הדולר, והמחיר בעד חמרי הגלם יומאם לטן הכל הפרטיות שצריך לשלם בעד היצוא. אפשר יהיה להגדיל מחירי מצרכים מסויימים, כי אלה כבר לא יהיו מזון ראשוני, ויכולים להיות נחשבים כזרבה יותר גבוהה של מצרכי החיים של האדם. חמר גלם כזה יכלול גם את הדברים היסודיים בהלבטה ובהנעלה.

דובר על התשלומים הפלגנסיים, כאן כתוב שהסכום בשנה זו לתשלומים פלגנסיים הוא 15 מיליון ל"י; שר האוצר דבר על 25 מיליון במטבע קשה. אני מביח שיעלה בידינו לקבל קרדיט חדש למטרה זו; ולכן לא אניא את הסכום הזה בחשבון הדאגה. אפשר יהיה לסדר את הדבר על ידי קבלת אשראי לכיסוי טובות.

בקשר לכל יתר ענפי המסחר - ואני כולל כאן גם חמרי בנין - אני בדעה שכל מי שירצה להביא חמרים איזה שהם למדינה, בין אם מקסטיליה טובים בין אם כלי בית טובים או מצרכים אחרים - יביא אותם, בתנאי שנהיה בטוחים שהוא לא הביא אותם על ידי הברחת כסף מן המדינה. אם האיש שביא את הסחורות האלו יסכים להכניס את הסחורה לחשבון הסוים, כפי שזה נהוג, איבני רואה אפשרות להברחה במסדים גדולים. אני מציע לתת לאנשים להביא חמרים לארץ בלי קשיים והגבלות. אני רוצה לעשות את דמעיף הזה למקור טוב לדימוזים. היבוא יהיה תחת בקורת, האוצר חשב פעם שאם לא יתן להביא חמרים כאלה, יביאו אנשים דולארים. אולם למדנו לדעת שאנשים אינם מביאים דולרים, אני הייתי אומר שיש להרשות לאנשים להביא הנה כל יבוא, בלי דשיון יבוא. תבוא סחורה לחוף חיפה, ויכניסו אותה ארצה. לטי זה יזיק אם, נביח, יביא אדם ארצה מאה חמרי אוכל והם יהיו בארץ במקום להיות בפרויז? אני מבין הגבלה אחת: אין להכניס בלי גבול מצרכים אשר יכולים להרוס תעשיות שלנו. אבל לעת עתה אין לנו מחסרי עבודה, איבנו משיגים פועלים טומחים, כל זמן שאנו בטוחים שהסחורה היא כשרה, ולא נקנתה בוואלוטה סחורה, למה לא לעשות זאת? אם יכניסו את הכסף לחשבון הסוים, איבני מבין איך תהיה אפשרות להברחה. איבני מתאר לעצמי שאיש הקונה כאן דולרים שחורים, ויביא סחורה, יככים לכך שהפדיון בעד הסחורה יהיה נתון לפקודת האוצר. יותר כדאי לו להשאיר את

נדמה לי שברור שאם תתקבל השיטה שאני מדבר עליה, השיטה של כווא ללא הקפאות, יהיה היבוא ללא תשלום יותר גדול מזה שמתאר לעצמו שר המסחר והתעשייה. אני חושב שביבוא חפשי אפשר יהיה להביא חסרים רבים. מה איכפת לנו, אם אדם מחוץ לארץ יביא עורות לפעלים ויאפשר לבטל את הקיצוב בהנעלה? יל דברים שהממשלה צריכה לעשותם - עליה לדאוג לאספקת המינימום לאדם. למעלה מזה, יקנה כל אחד ככל אשר ידו משגת. אני יודע שר"ר ברט רוצה זאת כאנדיאל שכלנו בלך לבושי חאקי. אנו עם עני ועלינו לחיות לפי ענינו. דר ברט דורש את הורדת דטת החיים, גם לגבי הירירות וגם לגבי אורח החיים. אם היבוא ללא תשלום יגדל בצורה כזאת, הוא יקל על עליית האנשים בעלי הון בינוני מחוץ לארץ, יאפשר את הרחבת השוק, יקמץ בפקידות ממשלתית, ויעשה את החיים הכלכליים שלנו יותר פוריים. יכנס שוב גורם ההתחרות בחיי המסחר והתעשייה שלנו. דבר זה יוריד יותר את המחירים משהצליח לעשות זאת הפקוד. לא ראיתי שאטרו אנשים אשר רימו בטיב. דבר זה אפשרי רק במסטר טוטליטארי מובהק. אין לנו דרך אחרת לשפר את המצב הכלכלי שלנו, ולפתוח את שערי הארץ גם בשביל עליה מן המערב, אלא הדרך הזאת. הציונות צריכה להביא ארצה גם את היהודים מהמערב, היהודים מאנגליה ומבלגיה וכן גם את היהודים מאמריקה. גם להם צריכים לצלל פעמוני הציונות.

כמה מלים בקשר לחמרי בנין. לו היו לממשלה דיוויזים, היתה צריכה לאמר שהיא מביאה ודואגת לחמרי הבנין עבור שכונ עולים, וכל היתר - מי שיביא חמרי בנין - יבנה. אולם הממשלה אינה יכולה להקציב דיוויזים לחמרי בנין בשביל עולים. אני מבין שהיא תגיד שסבל חמרי בנין שיובאו, היא תקח 50% בשביל שכונ עולים. אם היא צריכה לקחת את החמרים "אינטורה" או בדולרים, את זאת אינני קובע.

במקרה ספלתי, בתור עסקן, בשלשה מקרים. אדם אחד רצה להביא לוחות חרטינה בשביל חרטי אמבטיה. הסתיר לחיכה אחת בשוק העולמי הוא בערך עילינג אחד; בשוק השחור - עולה חליכה כזאת קרוב ל-30 גרוש - ואני שומע מחברים אחדים שהמחיר עכשו הוא אפילו יותר גבוה. האדם הזה רוצה להביא 5 מליון חתיכות כיבוא ללא תשלום. זה הוא יהודי שלא גד כאן. לפי החישובים שלו, תעלה חתיכת חרטינה כאן, שילינג וגרוש. מאחר שלא נתנו לו להביא את החרטינה, הוא סכר אותה בארץ אחרת. למי יזיק הדבר, אם יהיו מונחים בארץ 5 מליון לוחות חרטינה. אני מבקש את הממשלה לשקול היטב את הדברים האלה, בכל האחריות, כי לשם מה עלינו למנוע יבוא ללא גבול? יבוא כזה יכול רק להוריד את המחירים. אפשר יהיה לבטל תעשיות רבות על ידי חפריט שיובאו ארצה ואנשים ימצאו לעם פרנסה. אם אדם רוצה להביא עורות, ולהיות שותף בבית חרושת לעבוד עורות, למה לא ניתן לו לעשות זאת? איך אפשר לרמות את הממשלה ביבוא ללא תשלום בכמויות גדולות? הממשלה שולחת את האנשים לשוק השחור. אינני רוצה להאשים את הממשלה, כי ראיתי שכיום היא נבהלה והיא דואגת למלאי לשעת חרום - וזה טוב. יש להציל מה שאפשר. שר האוצר ספר פעם על חברה שווק, ואמר שהיא תהיה טובה לעולים. אני יודע על מקרה בו אמרה החברה לסוחר, שהיא מוכנה למכור סווק שהעולים הביאו, העולה 10,000 דולר. אולם לקונה לא היה כסף בדולרים. אמרו לו: לך לשוק השחור, קנה דולרים והכנס אותם לבנק. תביא לנו הודעת זיכוי על 10,000 דולרים ותקבל את הסחורה. הוא טען שישלם 10,000 לירות ויקבל הודעת זיכוי רק על 5,500. אמרו לו: אנו ניתן לך פקטורה על 10,000 לירות, והמפקח על המחירים ירשה לך לקחת מחירים לפי 10,000 לירות. דבר זה היה לפני שבועיים. לא רציתי לדבר עליו בכנסת, אך אני מרשה לעצמי לאמר זאת בוועדה, כישיבה סגורה. אבדנו את הדרך. אני אומר את הדבר הזה כחדרי חדרים, מתוך דאגה. לאן הממשלה רוצה ללכת, בענין זה?

אני פסימיסטי לגבי העתיד - בהנחה שלא תהיה התנגשות עולמית, אותם הצעדים שאני מציע אותם יוכלו להרחיב את הטלאי והייצור, על ידי כך שייכנס לארץ חומר גלם נלי דיוויזים. אפשר להחזיר לאדם בארץ את כוח היצירה. פעם אמרתי, שכשהעבירו אנשים לטעבורת, צריך היה להעסיק אותם, או אחוים מהם, בקבלנות. אתמול שמעתי בשטחה שאיש יכול להרויח שכר הרבה יותר גבוה כשנותנים לו עבודה בקבלנות. זה טוב. כל אחד, כאשר נותנים לו את חופש היצירה, יוצר יותר. אם מגבילים את האנשים, הם ירמו את המפקח הם ירמו את מס הכנסה, הם יהיו לאנשים מושחתים, והמדינה תחנק במובן הכלכלי. כל מה שאני אומר אינו פוגע בזכויות הסוציאלייות של העובד, וגם לא בוועדות ייצור. למה לא לתת חופש למדינה הזאת? למה לא לתת לה לחיות בלי חוקים שהם מיותרים? המדינה צריכה

להיות אחראית לאוכל ובגדים אלמנטריים, ולתת חופש לאנשים בקשר לדברים אחרים. האינדוסטרי צריך להיות בנוי רק על המינימום שאדם צריך כדי לא לרעוב וכדי להיות מוגן בפני הקור. אין חייבים להכניס לאינדוסטרי נעלים לוקסוס. מאזן התשלומים שלנו תלוי בשליטה שאנו בלן בה.

לא אמרתי דבר על השכר. בזמן שטר האוצר היה בחוץ לארץ, עורר חבר הכנסת אבא הושי ויחבר הכנסת גרנות בוועדה זו את שאלת השכר של עובדי ציבוריים. כל הבעיות האלה קשורים אלה באלה. צריך להיות גבול בעניני שכר. אני מקבל את הגירסה של מר קפלן האוטר שיש לקבוע את המינימום, ומי שרצה לקבל יותר, יהיה יותר פעיל.

ב. רפטור:

אני חדל להבין, טה תפקיד ועדת הכספים. אני תובע, ואחבוע בכנסת, ויכוח כללי על הרצאת שר המסחר והתעשייה על מדיניות השכר, אולם אינני גורס שועדת הכספית יכולה להכנס עכשו להמשך הויכוח על המדיניות הכלכלית, אם כי ויכוח זה בוועדה יכול להיות מענין יותר. אין זה תפקיד הוועדה לדון על המדיניות של המשביר, אם שתנהל כאן ויכוח על המדיניות הכלכלית של המדינה, אבקש גם אני את רשות הדבור להרצאה בענין זה. שאלנו את שר המסחר והתעשייה כמה שאלות, ואנו מחכים לתשובות. אני מציע לא לסבך את ועדת הכספים במדיניות גבוהה.

היו"ר ד. צ. פנקס:

מר הורוביץ הרצה בפנינו על מאזן התשלומים. אני הסתמכתי על הטעמים שקבלתי ממנו. מר גרי הוסיף והשלים את ההרצאה מנקודת מבט שלו. אשר האוצר גם הוא רוצה לדבר בענין זה.

שר המסחר והתעשייה:

תהיה זו חוצפה מצדי אם ארצה לבקר את שיטת עבודת הוועדה. אולם אתם יושבים יחדיו זמן רב, ומכירים, האחד את השקפותיו של השני. אפשר לצמצם את הריכוז. הרצאתו של מר פנקס יכולה היתה להצטמצם לשנים שלשה משפטים, ותשובתי גם היא יכולה להיות קצרה. השאלות שהעמידו לי בישיבה הקודמת הן נושא לתשובות במשך שעה שלמה. בין הדברים שנשאלתי, ישנם כאלה הנכנסים בקטי למטגרת טכניות הוועדה הזאת, שלהן אם אני אומר זאת. אני אמנם רוצה להעמיד את עצמי לעזרתכם בכל הרצון, אך אם נמשיך לנהל את השיחה בצורה זו, לא נסיים אותה בעוד כמה שניות.

היו"ר ד. צ. פנקס:

אחרי ששמענו את הערת שר המסחר, אולי יסכימו החברים לקץ שנסיים את הויכוח יותר מהר. שר האוצר ושר המסחר והתעשייה יוצאים להגיד את דבריהם.

ב. רפטור:

אינני מסכים לכך. מוטב היה אילו הויכוח לא היה מתחיל, אך כיוון שהתחיל, אי אפשר לצמצם אותו. אין הגיון בכך שאנחנו נדבר ובתוכה אחרי שהשרים יאמרו את דבריהם, ולא יהיה מי שישמע אותנו.

ד"ר י. בדר:

בישיבה האחרונה בענין מאזן התשלומים והיבוא ללא תשלום, נפסקה הישיבה כשהגעתי לרשות הטיבור, בגלל השעה המאוחרת. אינני מבין מדוע לא התחלנו את הישיבה היום במקום שהפסקנו אז. כיוון שקבלתי כעת רשות הדיבור, אומר את דברי.

בניו-יורק יש משרד אוצר, וגם שם יש מחלקה לעניני יצוא ויבוא. לפני חדש ימים נכנס למחלקה זו איש מן האנשים הקונים מכונות, בפחד הרגיל לאנשים הנכנסים למשרד מסלתי; אולם, משנכנס למחלקה, קבל הבטחה שיעזרו לו, שתיקו יסודרו, והוא יקבל את המכונות, כי הן חשובות למדינה. האיש יצא מן המחלקה מאושר.

שמענו מפי שר המסחר והתעשייה, שהוא מקווה שיהיו לנו ייצואנים אשר ילטרו את מלאכת הייצוא. יש בארץ הזאת ייצואנים שהיו ייצואנים גדולים בחו"ל, ואין להם תקווה לעבוד כאן באותו ההיקף כמו שם. אצלנו, אין זה ענין של אנשים הלוסדים את שער המצרכים בבורסות העולמיות, והשולחים ומקבלים מברקים, וקונים, במשך ימים מספר, במחירים זולים ביותר בדגע המתאים ביותר וכו'; אצלנו יצואן הוא איש אומלל שעליו להסתובב בין משרדי הממשלה השונים, ולהסביר דברים לפקידים שאינם מומחים; אני שולל את זה שיכול להיות אדם שהוא מומחה לכל. דורשים מהאנשים חוזים ל-6 או 8 חודשים למפרע, לפני שנותנים להם רשיונות ייבוא; מציגים להם עשרות דרישות שאין להן טעם; מקבלים אותם בחשדנות, כאילו אין לייצואנים אפשרות לחפש רק את הרווח המסחרי הרגיל. אני שומע מזמן לזמן על הצעות לזנות ובריאות לייבוא, שנתקלו בקשיים טכניים ובניירות קרטיים, עד שהדברים נעשו בלתי אקטואליים, והאנשים נתיאשו. אני שומע על דברים כאלה יום יום. אנשים נכנסים למשרדים לא סתוך שמחה. ישנם במשרדים פקידים שאינם בטוחים בעצמם, והם חשדנים ושינם מתמצאים בעניינים שונים. על הפקידים להיות הדיינים המחליטים בכל ענין וענין. כל כפה שמספרם של הפקידים גדול, כך הולכות הבעיות ונהיות מטובכות יותר; עניינים נדחים מיום ליום, משובע לשבוע, מחודש לחודש, עד שהדבר נעשה בלתי אקטואלי.

בשיטה ביורוקרטית זו, ובמציאות הזו, לא נוכל להבליח בייצוא, כי במשרדים אין רוח ייצוא, אלא רוח אינטרסנטציה, רוח של קשרים מיוחדים ושל פרוטקציה, רוח של שתוכים.

אני טוען שבאמת יש אפשרות להגיע לייצוא של 10 מיליון גדול מן הייצוא בשנה האחרונה, אולם, נוכל לעשות זאת בתנאי שתסכימו לייצוא. דברים שאולי עוד ניתנים להיעשות במסחר הפנימי, אינם ניתנים להיעשות במסחר החיצוני. התנאי הראשון לייצוא שלנו הוא פשוט: מהירות בזק בטפול בעניינים, כי הייצוא מתקיים בעולם על מברקים והחלטות של בעור יום, וחשובות תוך 24 שעות.

בקשר לתכנית, שלפיה כל מי שירצה להביא ייבוא ללא תשלום טחו"ל יצטרך להכניס קודם כל את הכסף לבנק, ברצוני להגיד שלמדתי באמריקה שהכסף הזול ביותר שאפשר לגייסו לייבוא ללא תשלום, הוא זה שהאנשים אינם רוצים להניחו בבנק. אתם קוראים לשיטה זו של 50% כשם ייבוא ללא תשלום. אני קורא לזה: ייבוא בעד תשלום, ורשיון ייבוא בעד תשלום. אם אדם צריך לשלם בעד הרשיון 50%, הרי זה אינו ייבוא ללא תשלום. אני מסכים לכך ששיטה זו היתה טובה בקשר לברזל, מסיבות מיוחדות בפינן. אולם, הברזל מהווה רק אחוז קטן מהוצאות הבנייה. אפשר להגדיל את מחיר הברזל בלי לפגוע באופן רציני במחיר הבנייה בארץ.

אני שומע שאין כוונה להטיל 50% בכל מקרה. אני מציע שההצעות הרבות הסונחות כרגע במשרדים, יקבלו טפול מהיר. דנים על ההצעות בקצב שאינו מתאים לקצב המסחר. אני בעד מהירות, ומהירות אינה אפשרית בלי שיטה יותר פשוטה, בלי חשדנות יתר טראש, בלי סתימת הדלת, מתוך רצון לשחוט את החורים.

יש לי רושם האגף לייבוא ללא תשלום, שהוא כמעט ברשות רשמית של השלטונות, איננו בכ"ז אגף ללא תשלום, א בצורה בלתי רגילה.

הי"ר ד. א. פנקס:
מאחר שאני רואה שחברי הוועדה אינם מבינים מה היה בכוונתו של ד"ר בדר לומר בפסוקו האחרון, אסביר את הדבר, כפי שהבנתיו. הוא מתכוון לתשלום לאנשים מסוימים בחו"ל.

ד"ר בדר:
בתקופה בה הייבוא ללא תשלום קשור, בגלל תנאי הייבוא ללא תשלום, בצורך במחירים שונים לאותה סחורה, בגלל הוצאות שונות בין ייבוא לייבוא, בתקופה זו הגיע הזמן לחשוב ברצינות על שיטה ייבוא אחרת, על שערים שונים במטבע, ברור שיש לעשות זאת בזהירות רבה, כי האמון במסמע בין כך אינו קיים. אולם, לפעמים זה יותר טוב מהשיטה בה כל פרט קובע שער לעצמו.

המצב הקיים הוא, שכל אחד, בטקטור הפרטי או הקאופורטיבי - האחרון
במשך תקופה יותר ארוכה - עושה לו שער כפול משלו. לכל הדברים
שאמרתם אין ערך, כל זמן שקיימת גישה להמשיך פקוח טופרו ובירוקרטי,
וגישה של סתימת הפתח מתוך רצון לסתום את החורים. קשה לי לעשות
חשוב מלא של החוצאות של המצב הזה של שנוייים גדולים מאד במשק המדינה,
שנויים שהם בכוננת הממשלה, ושנויים אחרים. דברים אלה יותר נוה לכתוב
מאשר להגיד. כל שם זמן שהממשלה לא תחליט על צמצום הפקוח על הייבוא והייצוא,
כל זמן שלא תהיה שיטה מהירה של נתינת רשיונות ליצואנים, גם בנוגע
לחומרי גלם וגם בנוגע לרברים אחרים - יהיה מצבנו גרוע יותר ויותר.
בפולין, כשהיה קיים פקוח על המטבע הקשה, יכול היה יצואן לעבוד באופן
חופשי, בלי לחכות לרשיון ייצוא, כי היה בטוח שהטרנסאקציה תאושר; כאן
לא יכול להיות בטחון כזה. יצואן אצלו חייב לקבל מראש את הרשיון, כי
אף פעם אינו בטוח שיקבל אותו. הקהל רואה היום את השלטונות כגורם
מפריע, ולא כגורם עוזר. אנשים הולכים למשרדי הממשלה בפקד, מתוך בטחון
שחפשו תירוצים כדי לא לתת להם רשיונות; המנגנון עובד מתוך
מגטה של חשדנות, ומתוך מגמה של אי נתינת רשיונות. כל זמן שמצב זה
קיים, אין כל תקווה שלא יהיה ייצוא בכלל.

ב. רפטור:

אני רוצה להעיר הערות אחדות, לא בעניינים
שהם מתוך לגדר השיחה הזאת, ומתוך הנחה
שהיכרות על המדיניות הגבוהה של הממשלה אינה זו שאני חושב אותה לנכונה.
אני אדבר על יסוד המדיניות הקיימת שאני שולל אותה.

אני מבקר קשה את המנגנון, ויש לי רושם
שגם שר האוצר מבקר לא בקלות את הפקוח, המנגנון והמטכונים במשרדים,
הפוגעים בעניינים השונים.

אין קשר לדברים רבים שדובר עליהם כאן,
לבין הייבוא ללא תשלום. הטענות לגבי מדיניות הממשלה, אינן עוסקות
בדבר עם הפקוח, ועם רצוננו אנו שיהיה פקוח מוחלט. אני סבור שאם
המדינה לא תשלוט על המשק, לפחות ע"י פקוח, ואם היא תשך במדיניות
זו של חופש והתחרות בין האחד לשני, אנו נלך לקראת קטסטרופה.

מר בן-אליעזר מעלה מדי פעם בכנסת את הוצאות
על המסורדים; כיון שכך, וכיון שטר פנקס הביא את הדברים הנה, יש לבדוק
את המצב. גם לי יש מגע מסוים עם מסורד. הזכיר מר פנקס את המסביר
במעבדות. שרת העבודה אמרה שאנו רוצים שאנשי המעבדות יסבלו כמה שאפשר
פחות, ויקבלו את המינימום הדרוש להם, בלי ניצול. אולי מר פנקס אינו
מתכוון למה שהוא למעשה מציע; אולם, הוא מציע שאנשי המעבדות ישלמו
עוד אחרון מסוים עבור דמי תיווך בין איש המעבדה והמסביר. אם בית
החרושת "גביש" ימכור פרודוקט מסוים לסוחרים, על מנת שהם ימכרו אותם
למסביר, והצרכן יצטרך לשלם דמי תיווך נוספים. אינני רוצה לשלול את
זכותו של חנוני פרטי למכור סחורה למעבדות. אולם, אם יש מעבדה בגליל
העליון, ואין במקום חנויות, ולמסביר יש כל האפרט הדרוש לשט הובלת
הסחורות לאנשי המעבדות, מדוע לא תיעשה העבודה ע"י משק מרכזי היכול
לבצע אותה? האם יוכל חנוני לעשות את אשר עושה המסביר?
הויכוח בינינו אינו נגד החנוני היהודי, שיכול להיות בעיר, ויכול
לקבל את הרוח שלו בכבוד. אי אפשר להטיל על אנשי המעבדות תשלום דמי
תיווך נוספים. אני מבקש להבדיל בין אספקת פרודוקטים וכלי בית בתל-
אביב לבין אספקת מעבדות. שר האוצר צריך לדאוג לכך שיהיה פקוח כזה,
אשר יאפשר לפועל להתקיים במשכורתו. אם הפועל ישלם דמי תיווך שלוש
פעמים, יהיה צורך להעלות את שכרו, גם בלי להזדקק לשוק השחור. אני רוצה
לדעת מה תהיה מגמת הממשלה. לדעתי צריכה המגמה להיות: פקוח, תיכנון,
וצמצום הוצאות דמי המיוון. אם זו תהיה המגמה, צריך יהיה למצוא דרך
של פתרון אצ לבעייה של סכירת הפרודוקטים, כך שעל הצרכן לא ישלם יותר
מדי הוצאות לדמי תיווך.

יש מצרכים יסודיים אשר שר האוצר הגדיר אותם
בכנסת - סוכר, בשר, חיטה ושטנים. אולם, בארץ יש בה התישבות ובנייה
בהיקף כה רב, אם אמת הדבר שאנו צריכים להקים 60,000 יחידות שעון, אם
נכון שאנו צריכים להקים מיבנים לבחחון - אל יגידו לי שאין הממשלה צריכה
לפקח על ייבוא חומרי הבניין, כיון שלא תהיינה הברחות. היתה הכרחה אחת

שכולנו עסקנו בה - הברחה עוליים, אולם, אנו יודעים יפה, שגם אם יש פקוח מלא, ישנה סכנה להברחה. אתם רוצים לבטל את הכוחות הארגוניים הבין-לאומיים להברחה של העם היהודי? אני בטוח שכל זמן שלא יהיה פקוח על רוח קבלנים ויצרנים, לא נוכל להתגבר על עניני הברחה. אני רחוק מלהגיד שקבלן פרטי אינו צריך להרויח. אלא אני אומר שצריך להיות שוויון, בין הקבלנים. אני אציע שיהיה פקוח על סולל-כונה, הממשביר, ושיהיה פקוח גם על הקבלנים הפרטיים. סולל-כונה ו-הממשביר, הם ארגונים כה חזקים, שהם אינם חוששים מפני יהודים פרטיים.

אני סבורך את שר התמסחר והתעשייה בקשר לענין הפלט; אולם הפתרון איננו במלט, או ברזל או משהו אחר. מבחינת המדיניות של הממשלה, האם לא היה צריך להיות פקוח על כל חומרי הבניין, גם כדי שאפשר יהיה לספק את דרישתו של מר רוקח בקשר לבניני מתי ספר? אני מניח שלשר המסחר והתעשייה יש מגמות טובות וכנות ונאמנות. אי אפשר להגיד מצד אחד שיהיה חופש בהתחרות, ומצד שני לא לדאוג למה שקודם ומה שבא אחר. ישנתי פעם עם מר פרדר בענין משק הבניין. בדקנו את כל הגעיות החמורות של משק הבניין; גם ד"ר פרדר יודע שבלי פקוח סיבימלי, אי אפשר להסדיר את משק הבניין. אני מציע לקבל מגמה של פקוח, לפחות בענין החמור ביותר בשנה הבאה - ענין משק הבנייה.

אני שולל את זכותה של הועדה הזאת לדרון בעניני שכר, ואתנגד לכך בתוקף. כל הכבוד לדעותיהם של שר האוצר ושר המסחר והתעשייה בענין זה; אולם, לא זה המקום לבירור שאלה זו. אם תהיה מדיניות שכר - על כך תחליט הכנסת. ועדת הכספים אינה מוסר לקביעת שכר.

שמעתי את הנוותיו של חבר הכנסת פנקס על מה שיהיה בשנה הבאה, לגבי מה שגונוץ לנו למזון ולדלק, ולגבי ההכנסה בדניזים. אינני יודע אם הצעותיו האופטימיסטיות של מר גרי הן טובות. אולם, במסגרת מדיניות הממשלה, יש להנהיג פקוח והשוואה בין רווח ורווח. אני יודע שישנם מפעלים הרוצים והקובעים להם מדיניות של משק אשר תכסה להם את &&&& ההשקעות במשך שלוש או ארבע שנים.

היו"ר ד. א. פנקס: מה היתה הקלוקולציה של הקבוצים אשר חפרו בריכות דגים?

ב. רפטור: אני מרשה לעצמי להגיש שטר פנקס לא למד את התורה והאופי של הקבוץ, את הצלחתו וכשלונו החברותיים והמשקיים. אם הוא יתעסק בדברים אלה, יגיע למסקנות אחרות בענינים רבים. אינני אומר שאין מקרים שגם במשק הפועלי קורים דברים שאינם צריכים לקרות. אינני רוצה לבקר מישהו. אני רק אומר שצריך להיות פיקוח - פיקוח על כולם - שישמור בפני הגדלת הרווחים ללא גבול. אינני אומר בכנסת מה שאני מוכן להגיד כאן. אשמח לקבל הסברות ממר גרי.

פ. נפתלי: אני חולק על השיטה שהוצאה על ידי מר פנקס, שכאילו יכולים לקחת סעיפים שונים של מאזן התשלומים, ולומר שמכסים חלק מסויים מתוך הכנסה מסויים. הדברים האלה אינם קבועים, והמציאות גמישה מאד. אם נחרש מסויים לא יהיה לנו כסף מן הקרנות, נצטרך לקחת ממקורות אחרים. כל הכסף הנכנס למאזן התשלומים צריך להכנס לקלחת אחת.

רציתי להשלים את התמונה שצוידה כאן בפני מר קפלן ומר גרי, ושלא יקבלו את הרושם המוטעה, כאילו הרוב בוועדה הוא בדעה שיש לבטל את הפיקוח. אני מסכים לכך ששיטת הפיקוח מבוטסת על נתוחים, אולם מסקנתנו של שר האוצר בענין זה, היא, לפי המציאות, שאיננו יכולים לוותר על הפיקוח. אין זאת אומרת שצריך להיות פיקוח שלם על כל המצרכים, אך יש לפקח באופן יסודי על כמה דברים הקשורים עם מאזן התשלומים. איננו יכולים לפתור את הפרובלימה שצורה של התחרות חפשית. סוכרו להיות מינימום של תיכנון. המצב האמיתי דורש פיקוח במידה רחבה. היו שגיאות בעבר בפיקוח ובחוסר פיקוח. בשטח חומרי בניין, השגיאה היתה - חוסר פיקוח, ולא צורת הפיקוח. אני נגד כל הצנעה של פוליטיקה כלכלית. אינני מתנגד לגמישות בנטינות שונים בקשר לצורות יבוא.

ישיבת ועדת הכספים
2.1.51

דרך אגב, אני חושב שאנו עושים עוול גדול לביטוי "יבוא ללא תשלום", כי כותרת זאת אינה בכונה. זהו יבוא בלי בקרה ותשלום בצורות מסוימות. אולם אנו מדברים עליו כאילו אנו מקוים לפתנות בלי תשלום, וזה אינו נכון. צריכים לנסות את השליטה הזאת, ולפי התוצאות בסקרים שונים, אפשר לשנות את הקו. בכל הצניבים האלה של פיקוח, תיכנון וכו' מוכרחה להיות גמישות מסוימת. אינני חושב שאפשר להכריז מצד אחד על אטומיות ההתחנות ונסיגות על חופט, ומצד שני לדבר על אפשרות של גמישות.

אני מסכים לכל הדברים שנאמרו בקשר לצורך להפעיל את המנגנון ביתר טהירות. אני מסכים לכך שכדי להגיע ליתר התיירות אפשר לנותר על פיקוח מסויים. אולם זה אינו ענין של פרינציפ. בדרך כלל, אני רואה גבול לאפשרויות של פיקוח אבלנו בשאלת כוח האדם והאנשים אשר יכולים לבצע את הפיקוח. אין לנו כוונה היכוליה לעשות הכל. כל המגמה היא מגמה של פשרות. אינני מתבייש בצורך להגיע לפשרות. אולם, כפי שאמרת, אין אנו יכולים לותר, במציאותנו אנו על פיקוח כדברים יסודיים.

ש. דיין: אינני מקבל את התורה ששמענו מפי מר פנקס, לפיו מר בן-אליעזר וד"ר בדר על סופס ללא הגבלה. יהודים קונים לירות ישראליות, מוכרים אותם בחו"ל וקונים דולרים בכל מחיר, מביאים את הדולרים הנה ומעלים את המחיר כיון שהם רוצים להרויח הרבה. מביאים דברי לוקסוס. כיון שיש בשוק עודף של כסף, קונים את הדברים האלה, ואחר כך מעלים את השכר. מר גרי מר אתמול שלפועלים אין על מה להתלונן בקשר לשכר. זה נכון בדרך כלל, אולם משפחות רבות צריכות להתקיים ב-60 ל"י לחודש, שפועלים בבתי-חרושת מרויחים. מר פנקס טניע שטוחרים יביאו מצרכים וימכרו אותם ביוקר. מוכרח להיות מחיר מקסימלי שאותו יכולו סוחרים לקחת. אם אנו מרשים מחירים נבזים יותר, אנו מכריחים את הפועל להעלות את שכרו, כי הוא אינו יכול להתקיים ב-60 ל"י לחודש. באותה שעה שמר פנקס ומר רוקח מדברים על כך שיש להוריד את השכר, הם קובעים פעמדות מיוחדים, כגון מעטד השופטים, ומציעים להם משכורות גדולות מאד. מוכרח להיות שוויון וצדק. אנו יושבים איש ליד אחיו, ואין ליצור מעמדות שונים.

יו"ר ד.צ. פנקס: לא יכול להיות צדק מוחלט. מדוע אתה אוכל יותר משאני מקבל במנות?

ש. דיין: בכל זאת, ישנו מחיר מקסימלי על תוצרת חקלאית. אולם אנשים ממעטרים ממסירת מצרכי לוקסוס במחירים מופרזים. הפועלים מתארגנים להתגונן, מפני ביצול. האם יש בקואופרציה זו איזה שהוא חטא? במעברות עובדים פועלים ולא אנשי הון. אנו אוטרים להם לארגן את עצמם, כי הם פועלים. אינני מתנגד לכך שהממשלה תסדר את אספקת המזונות למעברות על ידי סוחרים פרטיים. אולם לא ראיתי מקרה אחד שהנובי ילך למעברה, וישב שם כל השבוע. איש המשביר יושב שם כל השבוע, ואח"כ, כעבור זמן מה, מעבירים אותו למקום אחר, כי זהו מקום קשה לעבודה, וכיון שעבודה זאת היא חלוצית. אם אדם פרטי רוצה ללכת למקום כזה ולעשות עבודה חלוצית - ארנבא. בא"י ביחנת אפשרות לקיים עבודה חלוצית, לכל מי שפוענבין בכך.

יש להנהיג ייבוא ללא תשלום רק בדברים חיוניים. צריך להיות פיקוח על מחיר מקסימלי, כווי שהתושב לא ינוצל בלי סוף.

רט.

ישיבת ועדה הכספיים
2.1.51

כלנו שומעים, ולא רק מפי אנשי אופוזיציה
על מספר אנשים - אינני יודע אם גדול או קטן - העובדים במשרדים
ומחבלים ממדינה. יש לבדוק את הדבר הזה, ולהעמיד את האנשים
במקומם, אם יש צורך לפטר - יפטר, כולם מדברים על כך שיש לנו
פקידות מושחתת ויש לשים לב לבעיה זאת.

ד"ר פרדור:

אני מדבר על הבעיה של ייבוא ללא תשלום
שהיתה על סדר היום ולא מדבר על הבעיות
האחרות. גם אני בדעה שאריכה להיות גמישות. וזאת איש אפשר
לעשות דרך אגב. אנו צריכים לבדוק אם הייבוא ללא תשלום, בתור
שיטה כלכלית רצוי או לא. אין לנו ברירה ברגע זה. אינני רוצה
להתווכח עכשיו עם שר האוצר על האצתי, שלפי דעתי אין בה סכנה
גדולה, כי המצב הנוכחי מסכן יותר, כיון שכל אדם הפסי כיום לקבוע
לו שער שהוא רוצה. אם מישור צריך לתת 50% על בסיס של שער השמי,
ואם הוא צריך לקנות ולקבל דולרים - עליו לעשות את החישוב, אין
הוא יכול לקבל את הטחורה. מדברים בחו"ל לעתים קרובות על השקעות.
אנו מוכרחים ליצור אוירה של אמון. הייתי בשוויץ, ואמרתי שהאוצר
דורש 12 פדגט בעד לירה. אולם, אנשים טאציעים פחות. זה מקלקל
את כל הפוליטיקה של המטבע שלנו, וזה יביא לזעזועים בשוק ההשקעות.

אני אקבל את השיטה של ייבוא ללא תשלום,
עם הסתייגות מסויימת: יהיה צורך בפעולה מצד הממשלה, כי נחוץ
לבדוק את מקור הדולר. הממשלה חייבת לחקור, מניין קבל השקיע את
הדולר. צריכה להיות בקרת בענין זה.

אני מתנגד לתעודה חריפה בקשר לבקרת,
מבקרת קטנונית שהיתה לפני 6 חדשים, לחופש גמור שישנו היום.
כדי להציל את שיטת הייבוא ללא תשלום, יש הכרח לבקר, ולשמור על
הלירה שלנו. כמו-כן, אנו צריכים לקבוע את הסחורות, ולהגיש מה
צריך להביא.

במצב של היום אין לי אומץ לב להציע לא
להשתמש לא בשיטת הייבוא ללא תשלום. אני מזהיר את שר האוצר: אנו
בדרך להתמוטטות המטבע שלנו, ואני דורש מתוקף, בתור מינימום, לבדוק
את מקור הדולר, ולקבוע את הסחורות. כמו-כן אני דורש שתהיה בקרת
על הלירות בארץ.

ס י כ ד ה

המשך הדיון במאזן התשלומים לייבוא
ללא תשלום - ביום ג' הבא בשעה 9.00 בבקר.

הישיבה נועלה בשעה 13.15.